

Roční tematický plán preventivní logopedické podpory v MŠ

Preventivní logopedické chvílky v mš podporují přirozený vývoj řeči, pomáhají minimalizovat vznik poruch řeči a potlačují vzniklé poruchy řeči. Tyto chvílky jsou součástí každodenního kontaktu učitelky s celou skupinkou dětí ve třídě v rámci jazykového vzdělávání a provádí se s dětmi všech věkových skupin s přihlédnutím na jejich přirozený vývoj. Cílem je hravou formou a dobře promyšlenými činnostmi podpořit přirozený jazykový rozvoj dítěte a zaměřit se na rozcvičování mluvidel, tedy jazyka, rtů a mimických svalů, které jsou potřebné ke správné výslovnosti hlásek.

Než se dítě začne učit výslovnost jakékoliv hlásky je nutné, aby umělo správně pohybovat rty a jazykem. Jestliže pohyblivost mluvidel je, jakkoliv omezená správné vyvození hlásky se pravděpodobně nepodaří.

Nedílnou součástí preventivních logopedických chviliek jsou:

- motivace
- dechová cvičení
- artikulační cvičení (motorika mluvidel)
- sluchové vnímání (paměť, pozornost, diferenciací) fonemický sluch
- hry pro rozvoj slovní zásoby, vyjadřovací obratnosti a automatizaci hlásky

Září

Kolektivní cvičení pro samohlásky A, E, I, O, U

S Honzíkem u babičky na zahradě

Dětem můžeme vyprávět pohádku „Honzík a babiččina zahrada“ nebo si s dětmi vyprávět o jejich babičkách a o tom, jak společně tráví čas.

- Dechové cvičení

Fouká vítr Honzíkoví na draka – sed na patách, volně ruce za zády – hluboký nádech nosem a pomalý dlouhý výdech ústy.

Když Honzíka zebou ruce – hluboký nádech nosem a teplý pomalý výdech vzduchu směřovat do dlaní.

- Gymnastika mluvidel

A – jablíčková pusinka – Honzík kouše do jablíčka – otevíráme a zavíráme ústa, při otevírání můžeme vyslovit A.

E – melounový úsměv – Honzík má rád melouny – vytvoříme mírný široký úsměv, můžeme vyslovit E.

I – banánový úsměv – Honzík vykouznil úsměv jako banán – vytvoříme široký úsměv od ucha k uchu, zuby a rty u sebe, můžeme vyslovit I.

O – švestkový údiv – Honzík natrhal švestky do košíku – našpulíme rty a pusa je ve tvaru švestky, můžeme vyslovit O.

U – třešňáková pusinka – mňam, třešničky má Honzík nejraději – našpulíme ústa, tak jako bychom chtěli dát mamince pusinku, můžeme vyslovit U.

- Sluchová hra

„Kukačko, zakukej ...“ – děti sedí v kroužku a učitelka vybere ze skupiny hadače, který půjde za dveře. Potichu je též vybrána kukačka, aby hadač nevěděl, kdo jí je. Děti sklopí hlavu a hadač, který se vrátí ke skupině vyzývá kukačku „Kukačko, zakukej“, hadač se snaží určit kamaráda.

Hra na zvířátka:

- Na kočičky – protahujeme si tlapičky a otevíráme tlamičku Mňaaauuu.
- Na pejsky – pejsek zavrtí zadečkem, zapře se předníma nohama a zašteká Haf-haf.
- Na myšky – kočička polekala myšku v pelíšku a ta vyběhla po špičkách s pískotem Pííííííí.
- Na ovečku – ovečka kroutila hlavou postavila se rozkročmo, ruce podél těla, kroutíme hlavou Beee-beeee-beeee.
- Na slepice – z kurníku vyběhly slepice, chůze v dřepu, ruce na ramenou a vyptávaly se Kokoko-kokoko-kokoko.

Honzík a babiččina zahrada

Honzík ze všeho nejraději jezdíval k babičce a dědečkovi na venkov. Jeho babička a dědeček bydleli v domečku a měli velkou zahradu. Na jaře rozkvétala na zahradě spousta jarních květin a stromků. Všechny ty květiny krásně voněly. Stromy byly obalené květy a kolem nich bzučela spousta pilných včeliček.

V létě na zahradě poletovalo mnoho motýlů všech barev. Honzík běhal po zahradě a ze všeho se radoval. Když bylo veliké horko, koupal se v rybníku plném malých kapříků nebo si pochutnával na sladoučkém melounu. Na konci léta se zase na Honzíka smály ze stromu červené třešničky a zvaly ho k sobě na strom.

Na podzim jezdil Honzík pomáhat babičce a dědečkovi česat jablíčka, hrušky a švestky. Jablíčka byla krásně červená a kulatá, jen se na Honzíka smála. Když zafoukal vítr, Honzík honem běžel pouštět draka.

V zimě byla zahrada opuštěná. Honzík smutně koukal z okna, jak sněhové vločky padají z oblohy a ukládají zahradu k spánku. Zahradu už připomíná jen ovoce v míse na stole a vůně medu od včeliček v horké čaji od babičky.

Honzík, ale moc dobře ví, že na jaře se zahrada zase probudí a ožije.

Říjen

Kolektivní cvičení pro hlásky B, P, M

S drakem Péťou do oblak (P)

S dětmi si zahrajeme hru na dráčka Péťu – Péťa se pomalu zvedá ze země (děti jsou v dřepu a zvedají ze země, rukama naznačují let dráčka, rozpaží ruce a letí). Společně obletíme do bílých oblak, obletíme bouřku, blesky (dupneme si, tleskneme), proletíme branou (děti, pozor přikrčte se). Dráček se nakonec schová v borovém lese (dřepneme si). Najednou slyšíme (pppp). Co se to děje? Poletíme se podívat. Drak Péťa uviděl traktor na poli, ovečky, kravičky a v dálce balón, který vypadá jako velká bublina.

- Dechové cvičení

Děti mají před ústy proužek papíru, společně s dětmi jemně foukáme přes střed mírně pootevřených rtů. Zkousíme, komu se bud papírek více hýbat.

- Gymnastika mluvidel

Dráček Péťa uviděl na obloze létat opuštěný balónek a rozhodl se ho zachránit. Jenže balónek z ničeho nic prasknul. S dětmi si zahrajeme na balónek, předvedeme jim nafukování tváří. Nafoukneme tváře a s prudkou explozí nahromaděné vzduchu v ústech v podobě hlásky P.

- Sluchová hra

Děti se zavřenýma očima a v tichosti poslouchají různé zvuky papíru (škubání, stříhání, mačkání, šustění ...)

Logopedická říkanka:

„Pavouk pavučinu zaplete,

Nohy přitom poplete.

Péťo, Pepo, Petruško,

rozpleťte pavoučka maličko.“

Děti, pozor bublina (B)

S dětmi si můžeme zacvičit pohybovou říkanku:

Děti, velká novina, přiletěla bublina, (děti si spojí ruce, vytvoří kruh a pochodují v rytmu)

bublina se nafukuje, (zastavíme a jdeme vzad, kruh se zvětšuje)

přitom pěkně poletuje. (skáčeme snožmo)

Podívejte děti, jak bublina letí, (děti vzpaží ruce a otáčí se dokola)

přiletěla nad náš dům, (otáčíme se na druhou stranu)

udělala prásk a bum. (společně si dřepneme a tleskneme)

- Dechové cvičení

Bublina – mírně nafoukneme tváře a bouchneme

- Gymnastika mluvidel

Tváříme se podle nálady – mračíme se, dívíme se, smějeme se, zíváme

Nafukujeme balónek – nafoukneme tváře a se zvukem bbb, bababa nebo bibibi vyfukujeme z pusy.

- Sluchové cvičení

Strašidýlka – děti sedí v kruhu zády k sobě, jedno dítě sedí uprostřed kruhu a má zavázané oči, hádá, kdo z ostatních dětí dělá strašidýlko (bu bu bu).

Maruška a medvědi (M)

Dětem vyprávíme pohádku o Marušce a medvědech.

- Dechové cvičení

Nádech nosem a při výdechu říkáme mamamamamá, mimimimimí, momomomó, zkoušíme, co nejdéle vydržet.

- Gymnastika mluvidel

Mlsná kočka Micka – máme nejprve přivřená ústa a olizujeme se jako kočička. Poté zkusíme s otevřenými ústy.

Nafukujeme balónek – nafoukneme tváře a se zvukem bbb, bababa nebo bibibi vyfukujeme z pusy.

- Sluchové cvičení

Práce s pohádkou „Maruška a medvědi“. Dětem můžeme klást otázky „Jak se jmenovala holčička v pohádce?“, „Kde zabloudila?“, „Kdo bydlel v domečku, do kterého vešla?“

O Marušce a třech medvědech

Byla jednou jedna holčička a té říkali Maruška. Bydlela s tatínkem a maminkou v malém dřevěném domku u lesa. Rodiče Marušce vždycky říkali, aby do lesa nechodila, že je hluboký a mohla by v něm zabloudit. Ale Maruška byla tuze zvědavá holčička a jednou v tom hlubokém lese doopravdy zabloudila. Chodila mezi vysokými stromy a hledala cestu domů, až přišla k malému dřevěnému domečku s otevřenými dveřmi. Maruška se nejdříve bála a rozhlížela se kolem sebe, ale nakonec si dodala odvahy a podívala se oknem dovnitř. Když nikoho neviděla, vešla do domečku. V domečku bydleli tři medvědi, kteří byli zrovna v lese. Táta medvěd, máma medvědice a malý medvídek Míša. V domečku byly dva pokoje. Jeden pokoj byla jídelna a druhý pokoj byla ložnice. V jídelně na stole uviděla Maruška tři misky s kaší. Velká miska patřila medvědímu tátovi, menší medvědí mamince a nejmenší patřila malému Míšovi. Vedle každé misky ležela lžíce. Jedna byla velká, druhá menší a třetí, Míšova, byla nejmenší. Maruška ochutnala kaši z každé misky, ale nejvíce jí chutnala ta v malé misce a protože měla hlad, všechnu kaši z malé misky snědla. Potom si chtěla sednout. U stolu uviděla tři židle. Jedna židle byla veliká. Ta patřila medvědímu tátovi. Druhá byla trochu menší, ta patřila medvědí mámě. Ta třetí byla Míšova. Maruška se nejdříve posadila na vysokou židli. Ta ji ale tlačila. A tak se posadila na menší, ale ta ji také tlačila. Nakonec se posadila na nejmenší židličku a hned se jí dobře sedělo. Jenže najednou se židle začala houpat, polámala se a Maruška spadla. Maruška začala být unavená a tak se šla podívat do druhého pokoje, kde uviděla tři postýlky. velikou – medvědího táty, prostřední – medvědí maminky, a maličkou, která patřila Míšovi. V té se Marušce nejlépe leželo. Přikryla se Míšovou peřinkou a usnula. Tu přišli medvědi domů a hned poznali, že v jejich domečku někdo byl. „Kdo jedl z mé misky?“ zařval táta medvěd. „A kdo jedl z mé misky?“ křičela máma medvědice. „A kdo snědl všechnu moji kaši?“ zabručel tenkým hláskem Míša. Najednou táta medvěd uviděl, že někdo odstrčil jeho židli a zařval silným hlasem: „Kdo odstrčil moji židli?“ Také máma medvědice poznala, že někdo pohnul její židli a zabručela slabším hlasem než táta medvěd: „Kdo seděl na mé židli a povalil ji?“ Ale to už malý Míša křičel slaboučkým hláskem: „Kdo seděl na mé židličce a polámal ji?“ Medvědi jen koukali a když přišli do druhého pokoje, všimnul si táta medvěd „Kdo ležel v mé posteli a rozházel ji?“ a rozzlobil se. „A kdo uválel moji postel?“ bručela zlostně máma medvědice. Míša si chtěl vlézt do své postýlky a uviděl v ní Marušku. „Kdo to leží v mé postýlce?“ zakvičel tenkým hláskem. „Tady je, chytíme ji,“ křičel a chtěl Marušku kousnout. Jenže Maruška se probudila, uviděla medvědy a chtěla utéct. „Cos tu dělala? Chtěla jsi ukrást med?“ zastoupil jí cestu táta medvěd. „Med je v pořádku,“ řekla máma medvědice a Maruška honem vysvětlovala, že v lese zabloudila, měla hlad a chtěla si odpočinout. „Nu dobrá, nezlobíme se na tebe,“ odpustil jí táta medvěd. „A co moje sněžená kaše,“ připomněl Míša. „Aspoň ti zítra bude lip chutnat,“ odbyla ho máma medvědice. „Kvůli tomu se přece nebudeme hněvat.“ Marušce bylo malého Míši líto a řekla mu: „Pojď, budeme si hrát.“ Když si Maruška s malým Míšou pěkně pohráli na honěnou, byl čas se rozloučit, medvědi ji ukázali cestu domů, kde už na ni netrpělivě čekali maminka a tatínek.

Listopad

Kolektivní cvičení pro hlásky F, V

Kamarádi Fanda a Fanyinka (F)

Fanda a Fanyinka jsou kamarádi, které spolu chodí do školky. Fanda má doma psíka Hafíka a Fanyinka má doma mourovatou kočičku Filoménu. Nerozluční kamarádi se často navštěvují a hrají si spolu na zahradě se svými mazlíčky kočičkou Filoménkou a psíkem Hafíkem. Naštěstí má Hafík rád kočičky, je s nimi velký kamarád. Když to Hafíka popadne začne štěkat haf, haf, haf a na to zase kočička Filoména mňouká mňau, mňau. Když venku fouká vítr pejsek s kočičkou se spolu schovají do boudičky, aby jim bylo hezky teploučko. Ale když svítí sluníčko, společně dovádějí. Děti Fanyinka a Fanoušek rády chodívají se svými maminkami do lesa a sbírají barevné listy, které padají se stromů a nosí je svým maminkám.

- Dechové cvičení

Jak listy voní – hluboký nádech nosem a dlouhý pomalý výdech ústy.

- Předartikulační cvičení

Ťukáme jazykem střídavě za horní a dolní zuby, otevřená ústa, úsměv.

Střádáme úsměv s našpulením.

- Sluchové cvičení

Říká moje pusa stejná slova? – děti odpovídají ano nebo ne.

- Hafá-bafá
- Kafíčko-sluníčko
- Fialka-fialka
- Kytka-nitka
- Fajfka-babka

Děti můžou nakreslit Fandu nebo Fanouška.

S letadlem Vendou (V)

Letadlo

Letí, letí letadlo koho by to napadlo (lehce běžíme, paže rozpažené). **Vyletělo mezi mráčky pozdravilo všechny ptáčky** (zastavíme a výskok). **Obletělo celý svět vrátilo se na zem zpět** (děti chodí a zatácejí na jednu i druhou stranu, paže rozpažené a nakonec dřep).

- Dechové cvičení

Pomocí slámek přenášíme vdechem papírová jablka do ošatky. Nádech do slámky, zadržet dech a výdechem uvolnit a spustit papírové jablko do ošatky.

- Gymnastika mluvidel

Děláme kroužky jazykem nejprve kolem pusinky a potom uvnitř úst. Pusa je otevřená.

- Předartikulační cvičení

Letadlo letí nad rybníkem – vúúú, vúúú ...

Letadlo se otáčí – vou, vou ...

Letadlo přistává – ve, ve, ve ...

- Sluchové cvičení

Poslech nahrávek různých zvuků (žába, kachna, sova, vrtulník, kamion...).

Prosinec

Kolektivní cvičení pro hlásky H, CH, J

Na skok za čertíkem Honzíkem (H)

Můžeme dětem klást otázky, kdo je to čert, kde bydlí, proč ho vme jen v zimě před Vánoci...

„Já jsem malý čertíček,

vystřkuji jazýček.

Na hlavě dva růžky mám,

k čemu? Ani nevím sám.

Rameno mi pytel zdobí na děti,

co nejvíc zlobí.

Do peklíčka hop a skok přijdu zase příští rok.“

- Dechové cvičení

Nádech nosem a výdech ústy – třikrát krátký prudký výdech (haa-haa-haa).

Nádech nosem a dlouhý výdech ústy (hááá).

- Gymnastika mluvidel

Jako čertík Honza – zvedáme vyplazenou špičku jazyka nahoru a dolů.

- Sluchové cvičení

Rozlišujeme slova, která začínají na hlásku h (děti stojí v kruhu, paní učitelka říká nejrůznější slova, když děti uslyší slovo na hlásku h dřepnou si – Honzík, hodný, houba, hastrman...).

Když chodí Mikuláš s andělem (CH)

- Dechové cvičení

Dýcháme na zmrzlé dlaně (nádech nosem a pomalý výdech ústy, kontrolujeme si, zda máme dech teplý).

Jako pejsek Maxík – dýcháme krátce a rychle – při výdechu uslyšíme hlásku ch.

- Gymnastika mluvidel

Veselý Mikuláš – potichu se zasmějeme cha, cha, cha.

Rozpustilí čertík – zachichotáme chi, chi, chi.

Usměvavý anděl – rozesmál se che, che, che.

- Sluchová hra

Kdo mluví? – děti sedí v kruhu. Vybereme si jedno dítě a zavážeme mu oči. Toto dítě chodí v kruhu a někoho s ostatních dětí pohladí, ten řekne cho, cho nebo chu, chu ... Dítě se zavázanýma očima zkusí uhodnout, který z kamarádů to byl.

Mikulášská nadílka

Byl chladný zimní večer, kdy staříčký Mikuláš seděl u svého vyhřátého krbu a sledoval, jak venku poletují bělostné vločky. Také vzpomínal na časy, kdy téměř všechny děti byly hodné a jen občas se stávalo, že maminku s tatínkem trošku pozlobily. Jenže dnes Mikuláš společně s čertem a andělem musí rozdávat některým dětem více uhlí nežli ovoce a sladkých dobrot, protože děti vymýšlí o mnoho více lumpáren. Moc si přál, aby bylo letos vše, tak jako dříve. Tak jako každý rok nastal i letos večer, kdy se Mikuláš společně s andělem vypravují navštěvovat děti. Mikuláš s andělem nesli velký koš, který byl plný ovoce a nejrůznějších sladkostí, které mají děti moc rády. Čert držel docela malý pytel, který měl připravený na velmi zlobivé děti a pro ty méně zlobivé, nesl uhlí. Všichni tři byli plni očekávání, že letos bude nadílka výjimečná a rozdají co nejvíce balíčků s dobrůtkami. Když anděl zazvonil u prvního z domku, vyběhl ven chlapec, který se na první pohled zdál hodný a slušný. Jenže najednou ten chlapec vykřikl „Dej mi bonbóny,“. Hodný anděl mu povídá „nejprve nám pověz básničku nebo zazpívej písničku a potom se podívám do košíčku a dám ti sladkou odměnu. Chlapec řekl, že žádnou básničku povídat nechce. Mikuláš se podíval na čerta a rozhodl až mu z košíku nadělí pytlík s uhlím, protože si nic lepšího nezaslouží. Mikuláši, andělovi a čertovi se nelíbilo, že chlapec byl drzý, nepozdravil, nepoprosil a ani básničku žádnou neuměl. Společně se tak vydali k dalšímu domečku, jako první přistoupil ke dveřím Anděl zazvonil a v tom okamžiku otevřela holčička, která pozdravila a když uviděla tu vzácnou návštěvu hned spustila básničku, kterou se tak dlouho učila. Tu vzácnou návštěvu přišli pozdravit i maminka s tatínkem. Mikuláš se nakonec zeptal „maminko je ta vaše holčička opravdu hodná, nezlobí?“ Maminka se usmála a povídá: „Mikuláši, anděli a čerte, je hodná ta naše holka, uklízí si po sobě hračky, chodí bez řečí brzy spát a ráno si po snídani vyčistí zoubky.“ Mikuláš s andělem a čertem holčičku pochválili a dali jí ten největší balíček, který v košíku našli, plný bonbónků a čokolád. Potom se rozloučili. Společně ten večer ještě pár domečků navštívili. Někde se setkali s opravdu zlobivými dětmi a jinde zase s hodnými dětmi. Těm zlobivým kromě uhlí nadělili i radu, aby se polepšili a poslouchali doma rodiče nebo si po sobě uklízeli hračky protože, když se nepolepší, může se stát, že si je v pytli odnese čert. A žít v pekle není vůbec snadné.

Čekání na Ježíška (J)

Kimova hra: Co zmizelo?

Na koberec rozložíme kartičky s vánočními obrázky (stromček, dárečky, cukroví, adventní věnec, kapr...). Děti si kartičky prohlédnou a snaží se je zapamatovat. Poté kartičky zakryjeme šátkem a jeden obrázek odstraníme. Šátek odkryjeme a děti hádají, který obrázek zmizel. Hru několikrát opakujeme.

- Dechové cvičení

Janička chce sfouknout plamen svíčky – dlouhý nádech nosem – výdrž a dlouhý výdech, napodobujeme zvuk větru „fíjuuu“ (alespoň 3x za sebou) bez nového nádechu.

Plamen dohořívá – hluboký nádech nosem a pomalý dlouhý výdech, jako když zmiže syčí „ssssssssssssss“.

- Gymnastika mluvidel

Jituška s Janičkou za oknem pozorují, jestli náhodou neuvidí Ježíška. Moc se na něj obě těší. Jako každé děti, rády dostávají dárky. Je pozdě a maminka volá na Jitušku a Janičku. „Jituško, Janičko, honem běžte od toho okna nebo Ježíšek nepřijde.“ Holky si povzdechnou – hluboký nádech – při výdechu rozkmitáme volně k sobě přiložené rty.

Hra „Na kapříka“ – našpulíme rty do kroužku, zoubky jsou u sebe, jako když chceme dát někomu pusinku, rty špulíme a pak mírně povolíme (opakujeme).

- Sluchová hra

Vytleskej slova a spočítej slabiky – je-len, ja-blí-čko, je-dli-čka, je-žek, za-jíc, Ja-nič-ka, Ji-tuš-ka.

Leden

Kolektivní cvičení pro hlásky T, D, N

Na návštěvě u Toníka a Terezky (T)

- Dechové cvičení

Foukáme na proužek papíru, který začne tančit. S dětmi můžeme natrhat více kousků papíru, umístit je do sklenice a do této sklenice foukat brčkem.

- Gymnastika mluvidel

Toník a Terezka prosí doma maminku „maminko, prosím tě udělej nám palačinky“.

Maminka se na Toníka i Terezku usměje a odpoví „udělám, ale vy mi pomůžete“, obě děti zakývou hlavou, že ano, maminka jen dodá „a dáme si na palačinky tvaroh a jahodový džem od babičky z Turnova“.

Palačinka – nejdříve si palačinku namažeme (pohybem ruky a napodobováním mazání), poté vyplázneme jazyk a srolujeme ho. Můžeme zkusit jazyk jen překlomit dozadu, chvíličku vydržíme a poté s velkým mlasknutím palačinku sníme.

- Sluchové cvičení

Které auto troubí? – Děti se rozmístí po třídě, jedno dítě jde do druhé místnosti a jedno dítě si učitelka vybere (stane se autem). Dítě, které přijde z jiné místnosti, zavolá: „Auto zahoukej!“ Vybraný jedinec zahouká (TÚ, TÁ, TÉ, TÓ, TÝ).

O dráčkovi Tád'ovi (D)

„Kdo to dupe – dupy dupy,

u domu i u chalupy?

kudy ten drak odešel,

Když dům jenom obešel?

Kdo byl ten drak dupavý,

kdo nám na to odpoví.“

- Dechové cvičení

Postavíme se, pevný stoj na celých chodidlech, při nádechu vzpažíme, při výdechu se předkloníme. Hluboký nádech nosem a poté hluboký výdech ústy.

- Gymnastika mluvidel

Hladový drak – olizujeme si celé rty dokola, plynulým pohybem, nejprve jedním směrem a potom druhým směrem.

Učíme draka mluvit – draku opakuj po mně – dadada, dododo, dedede, dududu, dididi.

- Sluchové cvičení

Pohybová reakce na určitý zvuk – zvonek – děti si lehnou, tlesknutí – děti stojí, bouchneme do stolu – děti si dřepnou ...

Nový rok (N)

S dětmi budeme vzpomínat na Vánoce, zeptáme se na jejich prožitky, na nejkrásnější dárek i na to, z čeho měli radost ostatní členové rodiny.

Můžeme dětem připomenout příběh Tří králů.

Svátek Tří králů je spojován s narozením Ježíška a oslavuje se 6. ledna. Tři králové, kteří se jmenovali Kašpar, Melichar a Baltazar se vypravili s dary do Betléma, oslavit narození Ježíška a poklonit se mu. Cestu jim ukazovala kometa (betlémská hvězda). Kašpar přinesl zlato, které symbolizovalo královskou důstojnost. Melichar kadidlo, které zobrazuje klid a čistotu a používá se dodnes při bohoslužbách, Baltazar přinesl myrhu, léčivou, vonnou pryskyřici. Vysvětlíme dětem neznámé pojmy – kometa (vesmírný objekt, který vidíme jako hvězdu s ohonem, složený převážně z ledu a prachových částic), mudrc (moudrý, vzdělaný člověk), kadidlo (vonná pryskyřice, která se získává nařiznutím kůry stromu kadidelníku), myrha (olejovitá vonná léčivá pryskyřice myrhovníku užívaná v medicíně i v parfumerii). Dětem vyprávíme o tradici tříkrálových průvodů i o tom, že koledníci psali na dveře písmena K+M+B a letopočet. S dětmi můžeme přemýšlet například o tom, kudy šli a co viděli 3 králové cestou.“

- Dechové cvičení

Když máme bolístku – pofoukáme si bolístku na prstě (lehké fouknutí, trénujeme dechovou výdrž).

- Gymnastika mluvidel

Dětem můžeme potříst pusinku marmeládou. Poté vyplázneme jazyk a olizujeme si nos, bradu, koutky úst.

Děti sedí v kruhu a potichu šeptají NA-NA-NA, poté nahlas NU-NU-NU.

- Sluchové cvičení

Kde zazvonil zvoneček? – děti stojí v řadě zády k jednomu dítěti (hadač) a učitelka podává jednotlivým dětem zvoneček. Hadač má za úkol uhodnout, kdo zazvonil.

Únor

Kolektivní cvičení pro hlásky (Ť, Ď, Ň)

S ptáčky Ťipem a Ťapem (Ť)

- Dechové cvičení

Dýcháme na zrcátko a zkusíme ho vyleštit.

- Gymnastika mluvidel

Kladívko – dáváme dětem pokyny – „ťukáme“ jazyčkem o horní patro, za horními zoubky, před horními zoubky, za spodními zoubky, před spodními zoubky. Děti kontrolujeme zrakem.

Ťip a Ťap dělají – típtíptíp

Ptáčci ťapou – ťapťapťap

Ťip a Ťap poslouchají hodinky – tik tak

- Sluchové cvičení

Děti sedí v kruhu můžou mít zavřené oči v ruce mají měkké míčky a poslouchají slova, která vyslovuje paní učitelka – tiká, ťape, Otík, utíká, týden, tele, kotel ... Když paní učitelka vysloví slovo, kde se objeví ť, děti mačkají míčky.

Děti, budeme si hrát (Ď)

- Dechové cvičení

Děti foukáním přemísťují po hladkém stole pingpongové míčky do vyznačené branky.

- Gymnastika mluvidel

Usmíváme se na kamarády, děti vtahují rty do pusy, špulí pusinku, zvedají jeden koutek úst nahoru a poté i druhý.

- Sluchové cvičení

Děti si položí levou ruku na levé ucho, tak, aby na něj co nejméně slyšely, poté paní učitelka vyslovuje slova d'olík, dort, dým, dělá, divočák, voda... Děti slova opakuji. Můžou si vyměnit pravou ruku na pravé ucho.

Grafomotorika – malování ve vzduchu, malování v mouce.

S kočkou Ninou (Ň)

- Dechové cvičení

Přemísťování papírových koulí pomocí slámky na pití do tvaru sněhuláka.

- Gymnastika mluvidel

Kočička Nina si leští zoubky – vědomě si hladíme jazykem všechny zuby (nejprve nahoře, potom i dole). Pomalu a bez zastavování.

Co bude dnes dobrého? – připravíme si různé obrázky jídla, dopravních prostředků, věcí... Postupně je ukazujeme dětem. Děti na obrázky jídla zareagují „mňammňammňammňam“ a na ostatní obrázky „nenene“.

- Sluchové cvičení

Zavřete očka, vzbudí nás kočka – děti leží se zavřenýma očima, učitelka vydává zvuky zvířat, ale pouze na kočičí zamňoukání se děti probudí a vyskočí.

Můžeme si s dětmi zazpívat krátkou píseň:

**„Malé kotě (mňau mňau)
Spalo v botě (mňau mňau)
Nehas, co tě (mňau mňau)
Nepá, nepálí.“**

Březen

Kolektivní cvičení s hlásky K, G

Karlík se těší k babičce a k dědovi (K)

Na prázdninách

Malý Karlík moc jezdí k babičce a k dědovi. Děda s babičkou mají malé hospodářství se spoustou zvířátek. Každé ráno je slyšet ky-ky-ry-ký kohouta Tondy a kvočna Kája neustále hledá čerstvě vylihnutá kuřata svým ko-ko-ko-dák. Malá kachňátka běhají po dvorku a volají na sebe kač-kač-kač. Náš Karlík má, ale nejraději kozu Klárku, kozlíka Kubíka a jejich dvě malá kůzlátka Bětušku a Květušku. Bětuška a Květuška nejraději skotačí na louce u lesa. Jsou to veselá kůzlátka.

Když je hezké počasí a sluníčko hřeje, Karlík si moc rád lehává do trávy a poslouchá, jak šumí vítr v lese. Pokud fouká od lesa, je to větřík Petřík, protože je teploučký a voňavoučký, ale fouká-li od rybníčku, pak jde určitě o větříka Kebuleho, protože ten je studený a nepříjemný. Toho Karlík nemá příliš rád. Z lesa také občas slýchává kukat kukačku ku-ku.

Karlíkovi se líbí dědečkův a babičky dvoreček. Tam si může pohladit kočičku Micku nebo si hrát s pejskem Harykem. Kočka Micka se líně protahuje a pod nohama se jí pletou čtyři krásná barevná koťátka. Dědečkova Micka na dvorečku nejraději loví myšky, které jsem zabloudí nedalekého pole. Na všechna zvířátka dohlíží neohrožený pejsek Haryk, který už z dálky vždy radostně vítá Karlíka hlasitým štěkotem.

- Dechové cvičení

Hra na hřeben – foukáme na hřeben přes papír.

- Gymnastika mluvidel

Dostihy – mlaskáme jazykem o horní patro a hrajeme si při tom na koníky. Děti sedí na patách a ruce mají položeny na stehnech. Klapání jazyka může doprovázet pleskání o stehna.

Na známou melodii písničky „Krávy krávy“ zpíváme – „Slepičky, slepičky, jak si vlastně povídáte – ko ko ko, „Kohouti, kohouti ...“, „Kukačky, kukačky...“, „Žáby, žáby...“.

- Sluchové cvičení

Kukačko zakukej – vybereme si dítě, které půjde do druhé místnosti a mezi ostatními dětmi vybereme jedno, které bude kukačka.

Baba Jaga (G)

Baba Jaga kouká kolem, (rozhlížíme se kolem sebe)

na gauči leží kocour Golem, (ruce před sebou spojíme, přiložíme k hlavě a děláme, že spíme)

na Goleme tu máš, (děláme rukama, jako když dětem něco rozdáváme)

uvařila jsem lahodný guláš. (rukama předstíráme, velký hrnec a míchání v hrnci vařečkou)

- Dechové cvičení

Střídavě přeléváme nafouknutou tvář a poté ji pukneme jako balonek. Jemně si tváře pohladíme, nafukujeme je a trénujeme výdrž, puknutí i jemné vykukování.

- Gymnastika mluvidel

Děti mají zavřená ústa a spouštíme dolní čelist, jako když koušeme sousta. Motivujeme děti k semknutým rtům, aby jim z pusinky nevypadlo ven.

- Sluchové cvičení

Hra „Kdo mluví?“ – děti sedí v kruhu, jednomu dítěti zavážeme oči. Dítě se zavázanýma očima chodí ve vnějším obvodu kruhu a hladí postupně každé z dětí, pohlazené dítě musí říct gagaga nebo kokoko. Dítě se zavázanými očima určí, jestli právě slyšelo kačenku nebo slepičku. Jestliže dítě uhodne, pokračuje dál ve hře. Děti, které předvedly kačenku či slepičku a byly uhádnuté, odchází do kouta. Dítě, které hadač určil špatně zůstává v kruhu. Hra končí kontrolou, kolik dětí zůstalo neurčeno a sedí v kruhu.

Duben

Kolektivní cvičení pro hlásky C, S, Z

Ovečka Cilka (C)

O ztracené ovečce

Jednou se pasáčkovi Jacíčkovi ztratila jeho nejmilejší ovečka Cilka. Vydal se jí hledat do lesa, aby ji náhodou v noci nesežral vlk. V lese byla již tma a pasáček Jacíček neustále na ovečku volal: „Ovečko, kde jsi?“ Odpovědí mu bylo vždy jen zacinkání zvonečku: cink, cink. Jacíček se proto vždy otočil za zvukem a šel směrem, odkud zvuk přicházel. Tak ztracenou Cilku brzy našel.

- Dechové cvičení

Cilka nafukuje balonek – dlouhý nádech nosem – výdrž a dlouhý výdech do balonku.

Cilka si hrála s balonkem a balonek se píchl na zahradě o růži – hluboký nádech nosem – pomalý dlouhý výdech – tccccccccc.

- Gymnastika mluvidel

Usmějeme se na sebe – roztahujeme koutky zavřených i pootevřených úst.

Cvrček v trávě – cccccccc.

- Sluchové cvičení

Hádkanky – poslouchej, ve kterém slově neuslyšíte c.

- lvice, slepice, králík, ovce, chobotnice
- pecka, packa, pastelka, Vánoce
- kopec, palec, strom, válec
- cívka, cedník, miska, cedule

Hra „Na ztracenou ovečku“ – cílem je, aby děti poznaly směr, odkud vychází zvuk a kamarády, který zvuk vydává. Děti sedí v kruhu na zemi, vybereme jedno dítě jako pasáčka a druhé dítě jako ztracenou ovečku. Pasáčkovi zavážeme oči a ovečce půjčíme zvoneček. Pasáček musí uhodnout odkud zvuk zvonečku vychází.

Slávek jede vlakem (s)

Slávek jel k babičce o Slavěnic vlakem. Vlak s ním uháněl jako drak, potom jako pták a přitom si vesele zpíval.

- Dechové cvičení

Vyfukujeme vzduch na hlásku S.

Nádech nosem a výdech pusou lehce, postupně přidáváme intenzitu nádechu i výdechu.

- Gymnastika mluvidel

Střídáme široký úsměv, tak by byly vidět sevřené zuby a špulíme rty do kapříka.

- Sluchové cvičení

Jede, jede vlak, (pochodujeme se zaťatými pěstmi, kroužíme do rytmu před tělem střídavými kruhy – pohyb lokomotivy)

letí jako pták. (rukama naznačujeme let ptáka)

Kola se mu roztočí, (rytmicky předloktím rukou před tělem děláme mlýnek)

až přechází zrak, (zacloníme si rukou oči a rozhlížíme se kolem)

kola se mu roztočí, (rytmicky předloktím rukou před tělem děláme mlýnek)

až přehází zrak. (zacloníme si rukou oči a rozhlížíme se kolem)

Říkáme znovu celé říkadlo a rytimizujeme – vytleskáváme, můžeme plácát i dlaněmi do stehů.

Zajíčkovi hoří les (Z)

Jak Honzík polekal zajíce v lese

Honzík polekal zajíce v zelném poli a zajíc zmateně utíkal k březovému lesíku. Ale z lesíka všechna zvířátka utíkají pryč. Proč? Les hoří. Děti, pomozme zajíčkovi les zachránit.

- Dechové cvičení

Nadechneme se nosem (zvedáme při tom ramena) a ústy dlouze vydechneme.

Hra – Na déšť – ťukáme zlehka dvěma prstíky jedné ruky do dlaně, druhé ruky a postupně přidáváme na tempo. Ťukání se změní v tleskání, které postupně zvyšuje tempo i sílu tleskání. Můžeme přidat i dupání a déšť se tak změní v bouřku.

- Gymnastika mluvidel

Honzík má rád zmrzlinu – ústa máme otevřená, špičku jazyka se snažíme přiblížit k bradě, uděláme pohyb jazyka odspodu nahoru, jako při lízání zmrzliny.

- Sluchové cvičení

Rytmizace spojená s hrou na lehko ovladatelné dětské nástroje (činely, ozvučená dřívka...). Děti mají za úkol sluchem poznat hlásku Z ve slově. Znovu jim převyprávíme příběh o tom, „Jak Honzík polekal zajíce v lese“.

Květen

Kolektivní cvičení na hlásky Č, Š, Ž

Anička a kočička (Č)

„Čičičí čičičí,

Čí jsou očka, kočičí?

Naše kočka, ta má očka,

ta má očka kočičí.

Čičičí, čičičí,

Čí jsi, kočko, kočičí?

Já jsem malé Aničky,

ta má ráda kočičky.“

- Dechové cvičení

Když Aničce usedla beruška na ruku – hluboký nádech nosem (nezvedat ramena), výdrž a pomalý dlouhý výdech do dlaně.

- Gymnastika mluvidel

Hra na pusinky – Anička měla ráda svoje čtyři kočičky: Čertici, Číču, Číkitku a Emičku.

Dávala jim na kožíšek pusinky. – Zuby dáme lehce k sobě, rty hodně našpulím do kroužku a posíláme vzdušné pusinky. Jak se jmenují Aničky kočičky?

- Sluchové cvičení

Jak voláme na kočičku – čičiči

Jak voláme na káčátka – kač, kač, kač

Jak voláme na ptáčka – čim, čim, čim

Připravíme si kartičky s obrázky zvířátek a děti napodobují zvuk, který se váže k obrázku.

Vláček Šimon (Š)

Děti pozor jede mašinka Šimon – děti utvoří mašinku s vagónky a chodí po třídě, napodobují zvuk mašinky – „ššššš“ (pomalu, rytmicky a polohlasem). Když učitelka vysloví slovo, ve kterém bude č nebo ž, mašinka zastaví.

- Dechové cvičení

Mašinka Šimon funí – nádech nosem a výdech pusou – lehce přidáváme intenzitu nádechu i výdechu.

- Gymnastika mluvidel

Zvedáme špičku jazyka nahoru a dolů při otevřené puse od spodních zubů k horním (jako houpačka).

- Sluchové cvičení

Co slyšel vláček Šimon – povíme si s dětmi, která slova obsahují hlásku š – Dáša, Šimon, muška, Mikuláš, plyšák, kaše, šátek, šmudla, šiška... Děti sedí v kruhu a postupně se střídají v pozici „šeptače“, který se vzdálí od skupinky. Otočí se k ostatním dětem zády a šeptá slovo, které obsahuje hlásku š. Ostatní poslouchají a snaží se slovo poznat.

O čmeláčí holčičce Žofince (Ž)

- Dechové cvičení

Děti pomocí brček sfoukávají nastříhaná brčka, která jsou rozmístěná různě po stolečkách k sobě a vytvářejí malé hromádky.

- Gymnastika mluvidel

Zatneme zuby, vyšpulíme pusinku, mlaskáme špičkou jazyka o horní patro.

Bzučíme jako Žofinka – „bžžžžžžž“.

- Sluchové cvičení

Na ozvěnu – děti se posadí pře učitelku, která vysílá krátké věty, jež děti opakuji jako ozvěna.

Věty:

Želva je pomalá.

Žehlička žehlí.

Žalobníček žaluje.

Žába skáče do louže.

Žofka leží.

Koblížek je smažený.

Hra „Na čmeláky“ – děti se promění na čmeláky, kteří poletují po louce a nosí do svých domečků pyl. Rozdělí se do skupinek podle počtu připravených domečků a každá skupinka nosí nasbírané barevné lístečky, které sbírají kolíčky. Při pohybu bzučí jako čmeláci.

Červen

Kolektivní cvičení pro hlásky (L, R, Ř)

Malá Alenka a Láďa (L)

O telátku

Malá Alenka se hrála na louce. Vesele si zpívala a tancovala na trávě jako víla. Kolem její hlavy poletovali motýli. Když se unavila, sedla si do stínu pod velkou lípu. Najednou uslyšela klapot čápa-klap, klap, klap... Asi loví žáby, pomyslela si Alenka.

Kolem louky vede cestička a po ní jel na kole Láďa její kamarád. Láďa volá na Alenku: „Máme malé telátko! Narodilo se nám a je docela maličkaté“.

Alenka běžela za Láďou, chtěla to malé telátko vidět. Telátko bylo opravdu maličkaté a roztomilé. Alenka s Láďou se na něj usmívali.

Jak se jmenovala holčička z příběhu?

Koho slyšela dělat klap, klap, klap?

Kdo byl Láďa?

Jaké zvířátko se právě narodilo?

- Dechové cvičení

Ústa špulíme do kroužku a foukáme do větrníku. Dlouhý nádech nosem, výdrž a dlouhý výdech na lopatky větrníku.

- Gymnastika mluvidel

Láďu bolí zub – ústa jsou zavřená, jazykem tlačíme střídavě na pravou a levou tvář, až se nám na nich dělají bouličky.

Alenka maluje-otevřeme do široka ústa, špičkou jazyka přejíždíme po horním patu odzadu dopředu.

- Sluchové cvičení

Poslouchej zvuky, jako Alenka – děti si lehnou na koberec a poslouchají jednotlivé zvuky zvířat z CD, PC. Dítě, které zvuk pozná, pojmenuje zvíře, které ho vydává.

Do pohádky za princeznou a princem (R)

Drak mrak a princ Jaromír

Nad hradem letěl černý mrak. Ten mrak byl však strašný drak. Princeznu chtěl drak vzít, v černé sluji pod hradem s ní žít. U nohou jí složil drahocenné dary: prsteny, náramky, drahokamy i perly. Princezna se draka bála, drahé šperky od draka nechtěla. Krutý osud by ji čekal, nebýt prince Jaromíra. Ostrým mečem hlavy drakovi uťal. Za to princezna mu s radostí svoji ruku dala.

- Dechové cvičení

Uprostřed kruhu na koberci s dětmi vytvoříme labyrint z kostek. Dětem dáme malé polystyrenové kuličky, které mají dopravit foukáním až k cíli.

Dračí dech – foukání do bublifuku nebo foukání brčkem do kelímku s vodou.

- Gymnastika mluvidel

Špičkou jazyka ťukáme do horního patra těsně ke kořenům předních horních zubů a střídáme s ťuknutím do horních dásní kousek hlouběji do pusinky (děti, jakoby říkaly tdttdt).

Drak se zlobí a vydává zvuky – datadatadata, tedetedetede, tydytydy, todotodotodo, tudutudu.

- Sluchové cvičení

„Princeznička na bále

poztrácela korále.

Její táta, mocný král,

Honzíka si zavolal.

Honzíku, máš namále,

přines nám ty korále!

Honzík běžel za hory,

nakopal tam brambory.

Vysypal je před krále,

tu máte ty korále,

větší už tam neměli,

ty snědli už v neděli.”

Děti můžou navlékat korále, namalovat korále, vybarvit korále, případně vystříhnout a nalepit na šňůrku.

Bořek a jeho bratři (Ř)

Byli tři bratři, Bořek, Řehoř a Jiří. Společně hospodařili na statku u břehu řeky. Bořek se staral o třináct koní s hříbátky. Řehoř měl třicet slepic s kuřátky. Jiřík si pořídil tři vepřiky. Společně pěstovali ředkvičky, kukuřici a řepu. Také moc rádi na řece rybařili. Jednou se usadili na břehu řeky a čekali, kdo jako první chytí kapříka. Najednou se přihnala veliká bouřka. Rychle všichni běželi schovat pod břizu a čekali až bouřka ustane. Pod břizou je čekalo velké překvapení, vyrostlo tam několik hříbků. Bratři hříbky posbírali a připravili k večeři. Mňam, na talíři hříbky krásně zavoněly.

- Dechové cvičení

Dlouhý nádech nosem bez zvedání ramen a dlouhý výdech ústy „húúúúú“, špulíme pusu do kroužku.

- Gymnastika mluvidel

Kapříci si povídají – rty vytvarujeme do kroužku a poté se lehce dotýkají a oddalují.
Velryba – otevíráme a zavíráme pusinku.

- Sluchové cvičení

Připravíme si obrázky některé s hláskou ř (na začátku, uprostřed, na konci). Děti poslouchají názvy obrázků a snaží se určit ty, které obsahují hlásku ř.

Seznam použité literatury

Kolektiv autorů, Logopedárium od A do Ž 1 a 2, Forum 2011, ISSN 2336-8985

Vypracovala Vladislava Buryanová